

Slovenské národné povstanie v kocke. Čo sa na Slovensku dialo

Iveta Grznárová

Zdroj: Archívna snímka/TASR

Išlo o ozbrojené povstanie slovenských povstaleckých jednotiek počas druhej svetovej vojny proti okupácii nemeckej armády na slovenskom území.

Nepriamo bolo tiež útokom proti autoritatívnej vláde na čele s Jozefom Tisom, ako aj snahou byť na strane víťazných mocností druhej svetovej vojny.

Prípravy SNP inicioval v roku 1943 Edvard Beneš, vodca česko-slovenskej exilovej vlády. Odbojové prúdy, demokrati, komunisti a antifašisti v Slovenskej armáde prijali ten istý rok Vianočnú dohodu, na základe ktorej vznikla v septembri 1944 povstalecká Slovenská národná rada. Sformovala sa aj konšpiračná skupina vojakov a politikov zodpovedná za prípravu povstania, ich centrom bola Banská Bystrica.

Kľúčovými postavami SNP sa stali generáli Ján Golian a Rudolf Viest.

Svoju rolu v ňom zohrali aj partizánske oddiely, ktoré začali od roku 1943 spontánne vznikať v horských oblastiach, neskôr sa ich ujali sovietski odborníci. 9. augusta 1944 dostala slovenská armáda rozkaz proti nim zakročiť. Akcia bola neúspešná. Naopak – mnoho vojakov začalo k partizánom spontánne prebiehať.

Pôvodne malo vypuknúť až po dohode s Červenou armádou, no 29. augusta 1944 na Slovensko nečakane dorazila nemecká armáda a vojaci z odboja i bežní obyvatelia sa im spontánne postavili na odpor. Večer Golan oficiálne nariadil začiatok obrany.

Nemecko veľmi rýchlo eliminovalo najlepšie povstalecké jednotky a prevahu sa im podarilo udržiavať prakticky po celú dobu trvania.

Povstaleckú armádu definitívne porazili v noci z 27. na 28. októbra 1944.

Časť jednotiek prešla na partizánsky spôsob boja, mnohé z nich bojovali až do oslobodenia krajiny na jar 1945.

Napriek porážke malo pre nás SNP dôležitý politický význam, zabezpečilo nám nezávislú politiku v rámci spoločného štátu s Čechmi i rešpekt víťazných mocností.

SNP v číslach

- Trvalo 60 dní
- Zapojilo sa doňho približne 80-tisíc ľudí
- Odhady hovoria o 10- až 15-tisícoch povstaleckých obetí
- Bojovalo v ňom 33 národov
- Dodnes žije približne 1400 účastníkov